Orizonturile pe vârste ale copiilor şi tinerilor

Diferitele etape de vârstă ale copiilor şi tinerilor sunt declanşatoarele unor orizonturi de cunoaştere şi interacţiune socială specifică, ce se manifestă prin comportamente tipice. De menţionat că orizonturile de vârsta sunt asociate vârstei mentale ce nu coincide decât în primele stagii de dezvoltare cu vârsta biologică. Dacă la vârsta de un an copilul are orizontul legat de înţelegerea comportamentului emoţional-afectiv al adulţilor, la vârsta de doi ani s-a produs deja o mare schimbare, orizontul fiind pe identificarea şi recunoaşterea exactă a obiectelor şi şabloanelor comportamentale ale celorlaţi, iar la vârsta de trei ani orizontul este centrat pe limitele admisibilităţii celorlalţi faţă de propriile comportamente şi pe regulile sociale.

Aceste salturi de percepţie sunt implicit conectate cu orizonturile de interes ale copiilor, cu direcţiile de performanţă ale acestora şi mai ales cu stima lor de sine şi cu motivaţia de a avansa pe noi trepte de emancipare a personalităţii. Salturile de percepţie ale copiilor la vârsta şcolară sunt cele care trebuie să determine stilul de predare şi conţinuturile educative pentru a creea eficienţă în actul învăţării. Orizonturile asociate vârstelor mentale creează profile comportamentale şi de personalitate ce pot fi descoperite la populaţia umană cu o anumită frecvenţă statistică şi care pot fi asociate cu nivele de IQ pe scala Stanford-Binet

Caracteristicile generale ale etapelor de vârstă psihologică şi orizonturile de cunoaştere asociate pot fi prezentate în următorul tabel:

Vârsta pe ani	Caracteristici asociate	Orizonturi de cunoaştere şi acţiune manifestare socială
0-1	Capacitate senzorială Flexibilitate hormonală Contact social Condiţionare afectivă Atragerea atenţiei Relaţia de cordon ombilical	Copierea comportamentului afectiv al adulţilor în relaţia socială, inteligenţă de adaptare
1-2		Înţelegerea comportamentului emoţional-afectiv al adulţilor, inteligenţă competitoare genetică

2-3		Identificarea şi recunoaşterea exactă a obiectelor şi şabloanelor comportamentale ale celorlaţi, inteligenţă competitoare socială
3-4	Încredere, dominator, curiozitate, subordonare, libertate, pacifism	limitele admisibilităţii celorlalţi faţă de propriile comportamente şi pe regulile sociale, inteligenţă de excecuţie creativă
4-5		Descoperirea şi antrenarea propriilor abilităţi, inteligenţă de autopercepţie
5-6		Intuirea rolului social prin evaluarea propriilor abilităţi, inteligenţă existenţială
6-7	Emoţionalitate, prestigiu, carismă, iniţiativă, observaţie, revoltă	Competiţia pe însuşirea de instrumente de gândire, inteligenţă intra-personală
7-8		Descoperirea domeniilor de interes propriu şi câştigarea de cunoaştere specifică domeniului, inteligenţă integratoare
8-9		Înţelegerea regulilor de bază şi cunoştinţelor semnificative din domeniul de interes, inteligenţă estetică
9-10	Motivaţie, leadership, experimentalism, analiză laterală, frustrări direcţionate, competiţie	Interes pentru însuşirea tehnicilor ce permit dezvoltarea abilităţilor şi performanţa în utilizarea acestora pe domeniul de interes, inteligenţă emotională
10-11		Descoperirea limitelor proprii în evoluţia cognitivă, inteligenţă de mediu
11-12		Redefinirea orizonturilor de aşteptare proprii prin înţelegerea limitărilor personale,
12-13	Adaptare la nişă, pasiune, strategii, tactică, analiză cauzală, validare	Specializarea pe domenii înguste, inteligenţă tehnologică
13-14		Extinderea dorinţei de cunoaştere pe câmpuri cognitive înrudite domeniilor înguste, inteligenţă de bussiness
14-15		Deschiderea către domenii mai largi cu menţinerea dezvoltării pe nişa îngustă iniţială, inteligenţă antreprenorial-exploratorie
15-16	Persistenţa, aprofundare, validare, cercetare, stimă de sine, specializare	Colaborarea cu alţii ce au orizonturi comune de interes, inteligenţă intrapersonală
16-17		Dezvoltarea instrumentelor de gândire critică şi analitică şi cucerirea poziţiei de lider de grup, inteligenţă spirituală
17-18		Dezvoltarea cogniţiei şi personalităţii prin încercare eroare, reluare, rezolvare sau abandonare a direcţiei de lucru şi reorientare către altă direcţie, inteligenţă de armonizare a componentelor
18-19	Stabilitate, ambiţie, orientare de carieră, eficientizare, profesionalizare, performanţă	Dezvoltarea prin efort individual şi pe domenii de pasiune a abilităţilor , inteligenţă artistico-muzical-armonică
19-20		Expunerea publică a abilităţilor şi începerea câştigării încrederii în sine, inteligenţă de găsire a solutiilor neinvazive şi etice
20-21		Descoperirea de căi de eficientizare a proceselor de pe domeniul propriu de interes, inteligenţă de aplicare conform normelor şi procedurilor
21-22	Promovare, oportunism cu valorificarea şanselor, creşterea nivelului de expertiză, învăţare continuă, automatizare cu algoritmizare, carierism	Aprofundarea cunoaşterii prin transfer de bune practici şi formarea unei culturi extinse pe domeniu sau pe domenii conexe, inteligenţă aplicativă

22-23		Experimentarea propriilor ipoteze de lucru şi găsirea de metode de eficientizare, inteligenţă dedicată
23-24		Cucerirea atenţiei celorlalţi în privinţa propriilor abilităţi, inteligenţă conducătoare
24-25	Identificarea rolului social, saltul cognitiv, descoperirea regulilor fundamentale, maturizarea personalităţii, recunoaştere, crearea de structuri sociale de tip maestru-discipol	Descoperirea de metode inovative de lucru şi expunerea lor publică, inteligenţă vizionară
25-26		Dezvoltarea unei cunoaşteri profunde cu intuirea şi identificarea de căi noi şi inedite de abordare a realităţii, inteligenţă academică
26-27		Trăirea prin intuire a fenomenelor şi descoperirea regulilor de generare ale acestora, inteligenţă de integrare şi comparare
27-28	Descoperirea de noi orizonturi şi direcţii de gândire, descoperirea de noi instrumente de gândire, cunoaşterea proprie, cosmicizarea conştienţei, transmiterea saltului cognitiv către ceilalţi oameni, potenţarea calităţilor celorlalţi	Identificarea patern-elor de manifestare ale fenomenelor prin noile instrumente de analizare, inteligenţă analitică
28-29		Descoperirea manifestărilor realităţii prin abordarea noilor instrumente de analiză, inteligenţă de strategie şi tactică
29-30		Descoperirea limitelor de utilizare şi al domeniului maximal de cunoaştere generat de noile instrumente, inteligenţă modelatoare
31-32	Cunoaşterea implicită, emanciparea caracteristicilor speciei, eliberarea spiritului de condiţionările anterioare, găsirea căilor de emancipare ale speciei, crearea de învăţături şi tehnici, deschiderea şi îmbogăţirea instrumentarului de cunoaştere al realităţii	Generalizarea instrumentelor de gândire prin variabilizarea parametrilor şi clasificarea rezolvărilor pe situaţii diferite, inteligenţă echilibrantă
32-33		Descoperirea structurii de bază şi a modului de manifestare pe diferite situaţii şi în diferite contexte, inteligenţă de consultanţă şi expertiză
33-34		Descoperirea limbajului asociat ce poate face ca acestă cunoaştere să poată fi transmisă altora, inteligenţă complexă
34-35	Identificarea cu fenomenele, înţelegerea regulilor proprii de manifestare şi evoluţie ale fenomenelor, aplicarea regulilor descoperite pe orice fel de fenomene, abordarea realităţii sub orice fel de unghiuri în logica proprie fenomenului, trecerea către instrumente de analizare automată a realităţii prin utilizarea unor algoritmi, reconceptualizarea înţelegerii	Cunoaşterea implicită necondiţionată de logică sau instrumente de gândire

35-36		Armonia personalităţii, descoperirea potenţialelor umane sau universale, inteligenţă de leadership istoric

Din punct de vedere statistic manifestările ce arată o vârstă a personalităţii pe peste 20 de ani sunt atât de rare şi de exceptionale încât nu sunt incluse în analize. Cu toate acestea ele apar şi lasă o urmă în istorie ceea ce demonstrează că există un potential evolutiv foarte mare al speciei umane. Pe curbele lui Gauss punctul maximal statistic al frecvenţei unui tip de inteligenţă este în jurul vârstei psihologice de 10 ani.

Un mare succes în dezvoltarea personalităţii umane îl poate genera urmărirea nivelului de maturitate al personalităţii individuale şi furnizarea de resurse care pot conduce la stabilizarea nivelului şi asigură trecerea la următorul nivel. Acastă trecere se face in general prin dezintegrarea pozitivă a personalităţii şi este însoţită de mari frământări personale deoarece efortul de transcedere se poate face numai prin integrarea etajelor congnitiv-evolutive anterioare.

Dacă pentru dezvoltarea nivelelor iniţiale de vărstă mentală şi personalitate este suficienta acţiunea educativă a mediului de hrănire, pentru etapele de mijloc este necesară utilizarea unei forme de mentorship, iar pentru etapele ce depăşesc vârsta de 20 de ani psihologici este necesar un mare efort propriu.

Drumul necesar parcurgerii etapelor de maturizare a personalităţii nu este liniar, putând avea diferite variante ce conduc la un anumit tip de inteligenţă. Fiecare variantă prescurtată a drumului conduce la profile de personalitate înalt specializate pe o anumită nişă social-economică şi având un anumit tip de profil mental cu variaţii limitate. Atingerea acestor drumuri este dependentă de stilul de învăţare al copilului in egală măsură cu comanda socială pentru un anumit profil de personalitate sau profesional.

În general copii şi tinerii cu inteligenţă integrată aleg drumul lung prezentat mai jos, in timp ce copii şi tinerii cu inteligenţă prioritar manifestată pe o emisferă cerebrală aleg drumuri mai scurte cu finalizare pe o inteligenţă ce nu presupune un grad înalt de maturizare a personalităţii.

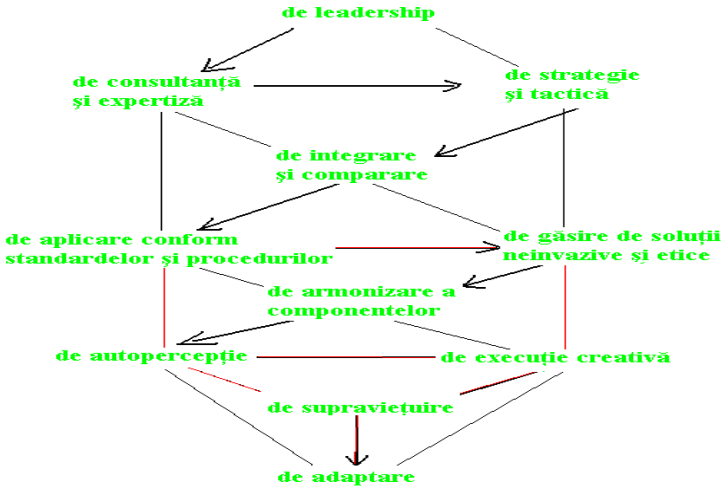

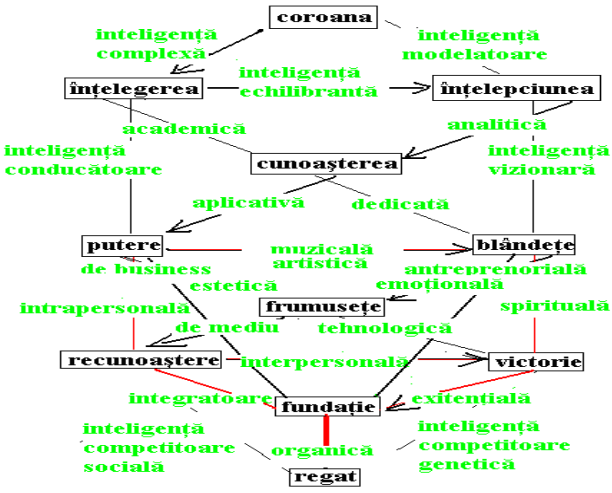

Orizonturi de cunoaştere şi acţiune manifestare socială	Factori stimulatori	Factori inhibitori
Copierea comportamentului afectiv al adulţilor în relaţia socială, inteligenţă de adaptare 1-2	Interacţiunea stimulativă cu copilul, antrenarea simţurilor acestuia prin varietate şi încurajare, cunoaşterea corpului propriu	Ignorarea acţiunilor copilului sau limitarea acestora în mod abuziv conduce la subdezvoltare şi retard
Înţelegerea comportamentului emoţional-afectiv al adulţilor, inteligenţă competitoare genetică 2-3	Dialogul emoţional pozitiv şi încurajator-laudativ cu copilul, Jocul de-a bau bau, de-a literele, cifrele, gama muzicală, citirea hărtilor	Ignorarea sau răspunsul negativ sau nediferenţiat la acţiunile copilului, conduce la lipsa de incredere şi frică
Identificarea şi recunoaşterea exactă a obiectelor şi şabloanelor comportamentale ale celorlaţi, inteligenţă competitoare socială 3-4	Recunoaşterea şi validarea succeselor şi corectarea erorilor, jocul de-a răsplata ascunsă şi identificare corectă a comportamentului, învăţarea unei limbi străine şi al unui instrument	Ignorarea sau trimiterea pe căi greşite a copilului, conduce la izolare şi lipsă de reacţie la stimulii externi şi teama de greşeală personală
Limitele admisibilităţii celorlalţi faţă de propriile comportamente şi pe regulile sociale, inteligenţă de execuţie creativă 4-5	Jocul de-a imitarea adultului şi a performanţelor acestuia, descoperirea detaliilor relevante	Ignorarea sau comportament agresiv din partea adultului, conduce la incapacitate de adaptare şi abandon/negare
Descoperirea şi antrenarea propriilor abilităţi, inteligenţă de autopercepţie 5-6	Jocul de-a înţelegerea paternurilor culturale şi de-a societateanara, crearea de scenarii	Tratarea de sus a copilului ce nu este privit ca un partener autentic, conduce la confuzie asupra propriei personalităţi şi eşecuri repetate
Intuirea rolului social prin evaluarea propriilor abilităţi, inteligenţă existenţială 6-7	Jocul competitiv-cooperatist, încurajarea performanţei şi depăşirii limitelor proprii	Plictiseala şi munca repetitivă, conduce la evitarea efortului fără sens şi găsirea unor preocupări aleatorii
Competiţia pe însuşirea de instrumente de gândire, inteligenţă intra-personală 7-8	Jocul de-a iniţiativa şi descoperirea de întrebări cheie şi de experimente personale	Renunţarea la succes personal şi ignorarea adulţilor, conduce la demotivare şi sentimentul de a fi abandonat

Descoperirea domeniilor de interes propriu şi câştigarea de cunoaştere specifică domeniului, inteligenţă integratoare 8-9	Experimentul în echipă şi dezbaterea pe idei şi ipoteze plauzibile asupra unor fenomene	Izolarea faţă de alţi copii şi ascunderea sau negarea potentialului propriu pentru a se integra în grup
Înţelegerea regulilor de bază şi cunoştinţelor semnificative din domeniul de interes, inteligenţă estetică 9-10	Iniţierea in complexitatea fenomenelor şi diversitatea manifestărilor cu armonia sinergiilor şi conexiunilor dintre fenomene	Evadarea în oniric şi căutarea flow-ului în evenimente necontrolabile sau dăunătoare dezvoltării personalităţii
Interes pentru însuşirea tehnicilor ce permit dezvoltarea abilităţilor şi performanţa în utilizarea acestora pe domeniul de interes, inteligenţă emoţională 10-11	Iniţierea asupra tehnicilor de cunoaştere-autocunoaştere şi cultivarea pasiunilor pe domenii de cunoaştere	Cultivarea neîncrederii în forţele proprii şi atitudinea criticist descurajatoare ce conduce la neîncredere permanentă în propriile capacităţi
Descoperirea limitelor proprii în evoluţia cognitivă, inteligenţă de mediu 11-12	Gradarea eforturilor astfel încât să permită succesul personal prin eforturi creative şi soluţii inedite	Insistarea pe defectele copilului şi ignorarea calităţilor acestuia, conduce la izolare şi negativism
Redefinirea orizonturilor de aşteptare proprii prin înţelegerea limitărilor personale, 12-13	Descoperirea punctelor tari ale copiilor şi întărirea lor până la nivel de performanţă	Punerea copiilor în sistemul de succes-eşec prin competiţii ce transforma majoritatea în perdanţi, conduce la confuzie asupra rolului lor social şi scopurilor sau idealurilor personale sau de grup
Specializarea pe domenii înguste, inteligenţă tehnologică 13-14	Oferirea de materiale de specialitate şi integrarea copiilor în echipe de profesionişti sau pasionaţi de domeniul vizat	Tratarea lor nediferenţiată şi ignorarea dinamicii lor mentale prin evaluare cantitativă, conduce la totală confuzie asupra a ce sunt buni sau unde pot fi utili
Extinderea dorinţei de cunoaştere pe câmpuri cognitive înrudite domeniilor înguste, inteligenţă de bussiness 14-15	Încurajarea găsirii unei forme de a-şi pune ideile într-o formă transmisibilă către ceilalţi oameni şi optimizarea limbajului prin studierea modului de conectare a informaţiilor pe domenii conexe şi abordări trans disciplinare	Repetarea cunoştinţelor fără aprofundare şi fără acceptarea punctelor personale de vedere, conduce la inhibarea quasi-totală a creativităţii şi inventivităţii
Deschiderea către domenii mai largi cu menţinerea dezvoltării pe nişa îngustă iniţială, inteligenţă antreprenorial-exploratorie 15-16	Dezvoltarea cunoaşterii laterale şi descoperirii patern-urilor de structurare pe domenii diverse, utilizarea logicilor specifice fenomenelor în analizarea comportamentelor	Reducţionismul şi aplicarea abuzivă a unui singur instrument de cunoaştere sau a unei singure logici conduce la conflicte cognitive şi abandonarea câmpurilor de pasiune
Colaborarea cu alţii ce au orizonturi comune de interes, inteligenţă intrapersonală şi înţelepciune 16-17	Integrarea în reţele de expertiză şi aplicare-dezbatere de idei cu posibilitatea colaborării pentru validarea acestora	Izolarea tânărului prin lipsa de interlocutori sau de recunoaştere a rezultatelor, conduce la alienare socială
Dezvoltarea instrumentelor de gândire critică şi analitică şi cucerirea poziţiei de lider de grup, inteligenţă spirituală 17-18	Antrenarea inteligentei prin rezolvarea de probleme cu mai multi paşi logici sau/şi mai multe trasee posibile de rezolvare	Utilizarea standardelor şi procedurilor fără posibilitatea flexibilizării abordării, conduce la contradicţii şi paradoxuri cu riscuri de dezechilibru personal sau eşec[i]

Dezvoltarea cogniţiei şi personalităţii prin încercare eroare, reluare, rezolvare sau abandonare a direcţiei de lucru şi reorientare către altă direcţie, inteligenţă de armonizare a componentelor 18-19	Introducerea tehnicilor de gândire complexă şi dinamică şi analizarea realităţii prin noi unghiuri de vedere	Forţarea logicii admise binare şi dihotomice prin extensii dincolo de domeniul ei de valabilitate, conduce la paradoxuri şi epuizare în încercarea de a utiliza instrumente improprii
Dezvoltarea prin efort individual şi pe domenii de pasiune a abilităţilor, inteligenţă artistico-muzical-armonică 19-20	Descoperirea armoniei naturii în construcţiile naturale pe mai multe etaje de complexitate, precum şi a perfecţiunii ingineresti a soluţiilor naturale complexe	Încercările de explicare/demonstrare prin repetarea experimentului, conduc la parazitarea evaluărilor calitative şi pierderea viziunii sistemice
Expunerea publică a abilităţilor şi începerea câştigării încrederii în sine, inteligenţă de găsire a soluiilor neinvazive şi etice 21-22	Descoperirea modelelor de comunicare triangulată din natură şi începerea transmiterii cunoaşterii dobândite către alţii	Izolarea informaţională şi rămânerea la nivel de viziune fără a dezvolta limbaj specific, conduce la alienare socială
Descoperirea de căi de eficientizare a proceselor de pe domeniul propriu de interes, inteligenţă de aplicare conform normelor şi procedurilor 22-23	Descoperirea regulilor ce stau în spetele manifestărilor şi a modului de lucru cu aceste reguli	Lipsa de dialog cu terţi de pe acelasi domeniu şi pe acelaşi palier de dezvoltare, conduce la blocarea înţelegerii prin lipsa cererii şi excesul ofertei
Aprofundarea cunoaşterii prin transfer de bune practici şi formarea unei culturi extinse pe domeniu sau pe domenii conexe, inteligenţă aplicativă 23-24	Integrarea înţelegerii în unitatea realizărilor anterioare umane prin corelarea realizărilor şi analiza nevoilor sociale de cunoaştere la un anumit moment	Izolarea propriilor realizări şi neintegrarea sistemica, conduce la blocarea capacităţii de aprofundare şi rafinare a înţelegerii
Experimentarea propriilor ipoteze de lucru şi găsirea de metode de eficientizare, inteligenţă dedicată 25	Traducerea propriei înţelegeri în termeni experimentabili şi validarea cunoaşterii prin experiment, extinderea pe experimente conexe	Imposibilitatea confirmării experimentale a înţelegerii conduce la blocarea dialogului cu alţii
Cucerirea atenţiei celorlalţi în privinţa propriilor abilităţi, inteligenţă conducătoare 25-26	Lucrul cu alţii în dialog sincron pe mai multe teme	Izolarea de complexitatea dialogului conduce la poziţii sociale izolate si excentrice
Descoperirea de metode inovative de lucru şi expunerea lor publică, inteligenţă vizionară 26-27	Descoperirea metodei optime de inducere a înţelegerii şi curiozităţii altora pe rezultatele obţinute	Lipsa metodei de abordare a celorlalţi, conduce la izolarea cercetătorului şi a cercetării
Dezvoltarea unei cunoaşteri profunde cu intuirea şi identificarea de căi noi şi inedite de abordare a realităţii, inteligenţă academică 27-28	Extinderea mijloacelor noi de cunoaştere pe diferite câmpuri şi domenii de realitate şi crearea de metode şi instrumente de lucru	Utilizarea unui singur instrument complex, conduce la nedeschiderea de orizonturi pentru ceilalţi
Trăirea prin intuire a fenomenelor şi descoperirea regulilor de generare ale acestora, inteligenţă de integrare şi comparare 28-29	Trăirea fenomenologică şi redarea ei în limbaj algoritmizat până la ipotezele de bază ale teoriei avansate	Urmărirea strictă a aplicării regulilor în găsirea de consecinţe, conduce la blocarea periodică a viziunii fenomenului
Identificarea patern-elor de manifestare ale fenomenelor prin noile instrumente de analizare, inteligenţă analitică 29-30	Descoperirea invarianţilor structurali şi alfabetelor comportamentale ale fenomenelor studiate cu instrumentele descoperite	Neidentificarea regulilor structurare conduce la blocarea întelegerii pe etape superioare de rafinament
Descoperirea manifestărilor realităţii prin abordarea noilor instrumente de analiză, inteligenţă de strategie şi tactică 30-31	Descoperirea părţilor impuse de reguli şi ale celor liber alese oferite de logicile sistemului de gândire nou descoperit	Fortarea metodologiilor de lucru prin eliminarea cazurilor ce nu se integrează într-un concept local, conduce la blocarea

		aplicabilităţii generale
Descoperirea limitelor de utilizare şi al domeniului maximal de cunoaştere generat de noile instrumente, inteligenţă modelatoare 31-32	Modelarea diferitelor fenomene ale realităţii prin utilizarea instrumentelor potrivite naturale de abordare şi ale condiţiilor de aplicare	Forţarea înţelegerii prin utilizarea unui singur instrument de lucru, conduce la teorii cu aplicabilitate parţială şi blocarea evoluţiei personale
Generalizarea instrumentelor de gândire prin variabilizarea parametrilor şi clasificarea rezolvărilor pe situaţii diferite, inteligenţă echilibrantă 32-33	Axiomatizarea generalizată pe teorii instrumente de lucru cu logici incluse şi nivele de complexitate ale domeniului de cunoaştere	Blocarea variabilizării conduce la incapacitatea de abordare a teoriilor universale şi la specializarea locală
Descoperirea structurii de bază şi a modului de manifestare pe diferite situaţii şi în diferite contexte, inteligenţă de consultanţă şi expertiză 33-34	Crearea portofoliilor de cunoaştere pe situaţii diverse cu instrumente specifice de abordare a fenomenelor şi de modelare a situaţiilor	Sărăcia portofoliului de instrumente şi strategii de cunoaştere conduce la epuizarea instrumentelor existente şi la blocarea evoluţiei
Descoperirea limbajului asociat ce poate face ca acestă cunoaştere să poată fi transmisă altora, inteligenţă complexă 34-35	Abordarea instrumentelor de cunoaştere prin prisma semanticii fenomenologice şi a alfabetelor şi gramaticilor anexe	Lipsa alfabetizării conduce la flexibilitate redusă a abordărilor şi sărăcie a rezultatelor
Cunoaşterea implicită necondiţionată de logică sau instrumente de gândire 35-36	Utilizarea automată a complexităţi şi dinamicii înţelegerii, similară cu utilizarea unui aparat senzorial pentru cunoaştere	Lipsa simţirii fenomenelor conduce la eforturi multiple şi indelungate în găsirea abordărilor şi strategiilor corecte
Armonia personalităţii, descoperirea potenţialelor umane sau universale, inteligenţă de leadership istoric 36-37	Trăirea in armonia ~~personalităţii~~personalităţii şi deschiderea completă a câmpurilor afectiv-cognitive similar cu ale copiilor mici, dar pe un nivel complet de dezvoltare a personalităţii şi cunoaşterii universului	Îndoiala şi incerarea de a profita de pozitia câştigată pentru obtinerea unei pozitii superioare conduce la blocarea realizării armoniei personalităţii şi deschiderii complete cognitive